

سفرنامه حج

نگاهی خجل

به

دستار حالی

دکتر محمدتقی یونسی رستمی

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان

۱۳۹۵

سرشناسه	: بوسی رستمی، محمدتقی، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: سفرنامه حج : نگاهی خجل به دستان خالی
مشخصات نشر	: لاهیجان ، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد لاهیجان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۷ص.
شابک	: 978-964-10-3342-4
وضعیت فهرست نویسی	: قیام مختصر
یادداشت	: فهرستنویسی کامل این اثر در بنیانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترس است
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد لاهیجان
شماره کتابداری ملی	: ۲۸۴۹۲۱۷

عنوان کتاب: نگاهی خجل به دستان خالی

مؤلف: دکتر محمدتقی رستمی

طرح جلد و صفحه آرایی: سید مهرزاد الماسی

تیراژ: ۲۰۰۰

سال چاپ: ۱۳۹۴

نوبت چاپ: اول

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان

قطع: وزیری

تعداد صفحات: ۱۱۷

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

شابک: ۷۸-۹۴-۱۰-۳۳۴۲-۴

مرکز پخش: دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان - تلفن: ۰۱۶۱۲۲۱۹۰۵۳

آدرس: لاهیجان، انتهای کوی شقایق، مجتمع دانشگاه آزاد، ص. پ. ۱۶۱۰

کلیه حقوق قانونی و شرعی برای مؤلف و ناشر محفوظ می‌باشد و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق تکثیر

تمام یا قسمتی از این اثر را نداشته و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت

پیشگفتار

سفرنامه، نوشته‌ای ادبی یا گزارشی است که نویسنده در آن مشاهدات خود از اوضاع شهرها یا سرزمین‌هایی را که بدان مسافرت کرده است، بیان می‌کند. سفرنامه‌ها، معمولاً حاوی اطلاعاتی از اوضاع فرهنگی، اجتماعی، انسان‌شناختی، آداب و رسوم و اقلیم‌شناسی هستند و یکی از مهم‌ترین ابزار مردم‌شناسی و مردم‌نگاری در تحلیل ویژگی‌های فرهنگی جوامع محسوب می‌شوند.

در ایران، سنت سفرنامه‌نویسی، پس از گسترش ارتباط فرهنگی و تجاری ایران با سایر کشورها، بویژه دوره صفویه و سپس دوره قاجار رونق گرفته است. به اعتبار آگاهی از ویژگی‌های مؤثر سفرنامه‌نویسی در جهان اسلام، برخی از نویسندگان با موقعیت‌های متفاوت شغلی، فکری، اجتماعی، طبقاتی و ... اقدام به نوشتن مشاهدات خود در طول سفر کرده‌اند. به اعتبار شیوه نگارش نویسندگان، سفرنامه‌ها به دو گروه تقسیم می‌شوند، اول: سفرنامه گزارشی که نویسنده بدون توجه به فرم و ساختار زبانی مکتوب خود به باز گفتن واقعیت می‌پردازد و هدف او از نگارش، صرفاً ارایه تصویری است از زندگی واقعی انسان‌ها و بیان صورت مشاهده شده مناطقی که به آنجا سفر کرده است، مانند سفرنامه دانشمندان، صاحب منصبان و شخصیت‌های سیاسی.

دوم: این سفرنامه ساخت متفاوت زبانی و روایی دارد. در این سفرنامه‌ها، نویسنده گویی سفری دو ساحتی دارد. ساحت نخست: سفر جسمانی از اقلیمی به اقلیم دیگر است، و در ساحت دوم (ساحت روحانی) سفری درونی، خیالی و از آفاق به انفس شکل می‌گیرد، و اگر نتیجه سفر معراج ذهنی و فکری باشد، صعود و عروج درونی است و به قول مولانا:

«ره آسمان درون است پر عشق بجناب / پر عشق چون قوی شد غم نردبان نماند»

در این نوع سفرنامه، وجود پیدا و ناپیدای زبان به یاری نویسنده می‌آید تا در کشف لحظه‌های ناب لازمانی و لامکانی بازتاب‌های صور مثالی را منعکس سازد و او را از هستی

خود به سوی فقر از خود و خالی شدن از خویشتن هدایت کند تا در خالی شدن از خود، در خدا باقی بماند و زبان آن، زبانی خاص و ویژه است. از این رو، سفرنامه‌های حج، یکی از بهترین نمونه سفرنامه‌های ادبی است، که رابطه نویسنده با سایر اشیای پیرامونی را به صورت طولی مطرح می‌کند و او را به سوی فضای ملکوتی سوق می‌دهد.

واژه حج در اصل به معنی مقصد است، چون انسان به مقصد زیارت خانه خدا حرکت می‌کند اصلاً رَحَّاه این سفر، حج گفته می‌شود. حج بر سه قسم است: ۱. حج تمتع: برای کسانی است که بیش از ۱۶ فرسخ شرعی از مکه، اقامت دارند. ۲. حج افراد (قران): مربوط به افرادی که در کمتر از ۱۶ فرسخ اقامت دارند. ۳. حج عمره (اصغر): که بر حج به معنی اخص مقدم است.

نوشته پیش رو سفرنامه حج مربوط به مکه مکرمه است، سفرنامه سفر به مدینه منوره قبلاً در جلدی جداگانه با عنوان «سوری کوتاه در سرزمینی بلند» چاپ شده است و این جلد ادامه جلد پیشین و به صورت مجزایی است. در نوشته حاضر نگارنده از سه زبان بهره برده است: ۱. در قسمتی از سفرنامه اتوبیوگرافی است، شرح آنچه که خود و اطرافیان دیده‌اند و شنیده‌اند، که به زبان معمول باز گفته شده است. ۲. حوادث تاریخی، به شکل تاریخی و با معرفی منابع بیان گردیده است. ۳. حوادث تاریخی، با سنت و شیوه داستان نویسی درهم آمیخت و با بهره‌گیری از عنصر تخیل، سخن را به شکل ادبی و با معرفی منابع بیان داشته است.

بر خود فرض می‌دانم از استاد ارجمندم- دکتر بهروز دانشیان که سال‌ها از ایشان درس زندگی می‌آموزم- و از دکتر کردرستمی ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان که با پیگیری‌های دلسوزانه‌شان، مقدمات چاپ این اثر را فراهم ساختند، صمیمانه قدردانی نمایم.

دکتر محمدتقی یونسی رستمی

بهار ۱۳۹۴